שבילי פנחס

שיח סוד שרפי קודש בין יוסף הצדיק ויעקב אבינו

יוסף נפל על צווארו של יעקב לבכות על החורבן
ואילו יעקב קרא קריאת שמע כדי לחזקו על הגאולה השלימה

בפרשתנו פרשת ויגש דבר בעתו מה טוב, להתבונן על הפגישה האלקית בין יעקב אבינו ליוסף הצדיק במצרים, אחרי שלא ראהו כ"ב שנה בחושבו כי חיה רעה אכלתהו, והנה פתאום נתגלה לו שיוסף בן הזקונים שלו חי כמשנה למלך במצרים ועודנו בצדקתו, וכאשר ירד למצרים כתוב (בראשית מו-כט): **"ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גושנה וירא אליו ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד"**. ופירש רש"י: **"אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע"**.

ידוע מה שנתייגעו המפרשים להבין ולהשכיל, מה ראה יעקב אבינו על ככה לקרוא קריאת שמע דוקא כשנפגש עם יוסף אחרי כל כך הרבה שנים, ולא קרא קריאת שמע לפני או מיד אחרי שנפגש עמו [כפי שיוסף הצדיק עשה מן הסתם], וכבר נאמרו ונשנו בזה פירושים רבים ובראשם הפירוש של המהר"ל מפראג ב"גור אריה", שיעקב אבינו רצה לייחד את כל האהבה והגעגועים שהיו לו בכל השנים ליוסף ולהעלותם לאהבת ה' בפסוק היחוד, ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע נדרשים לכל חפץ.

הקדמה יקרה ממרן החתם סופר זי"ע בענין בתי המקדשות שהם בבחינת צוואר

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה על פי הקדמה יקרה במשנתו הטהורה של מרן ה"חתם סופר" זי"ע (פרשתנו ד"ה ויפול), אשר דיבר בקדשו לבאר מה שכתוב בפרשתנו אחרי שנתגלה יוסף לאחיו כשנפגש עם בנימין אחיו (שם מה-יד):

"ויפול על צואר בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו". ופירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (מגילה טז:): **"ויפול על צואר בנימין אחיו ויבך, על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב, ובנימין בכה על צואריו, על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו להיחרב"**.

דרש זה מובא גם בזוהר הקדוש (פרשתנו רט:), ומביא שם מקור לכך שבית המקדש נרמז בצוואר ממקרא שכתוב (שיר השירים ד-ד): **"כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות"**. וכן כתוב עוד (שם ז-ה): **"צוארך כמגדל השן"**. אמנם עדיין צריך ביאור מהו הקשר בין בית המקדש לצוואר, על כך אומר ה"חתם סופר" בלשון קדשו:

"הענין בזה, כי בית המקדש נקרא צוואר בשיר השירים צוארך כמגדל השן, והוא כי אינו משמש אלא כצוואר הזה, שהוא רק שביל ודרך מראש ללב, להמציא לשם השכליות שבמוח, ומהלב למוח להמציא לשם כח החיוני שבלב, ולהמציא מאכלים אל תוך הגוף, ולהוציא מחשבתו לאחרים על ידי דיבורו, וכן בית המקדש שער השמים, להמציא שפע מהראש אבינו שבשמים יתברך שמו לישראל עמו, ולהוסיף כח ממטה למעלה על ידי עבודת בית המקדש, וממנו יוצאת הוראה ותורה לכל העולם".

נמצינו למדים מדבריו הקדושים, כי בית המקדש נמשל לצוואר, שמחבר את המוח שבראש עם הלב שבמרכז הגוף, הן מלמעלה למטה, כי המוח שבראש משפיע משכלו והבנתו על הלב, שידע איך להפעיל בתבונה את כל מערכות הגוף, והן מלמטה למעלה, כי הלב שהוא מלא דם משפיע חיות אל המוח שבראש להחיותו ולקיימו. וכן המאכלים שנכנסים אל הפה שהוא בראשו של אדם עוברים מהראש אל הגוף על ידי הצוואר, שמחבר את הראש עם הגוף.

כמו כן בית המקדש הוא בבחינת צוואר מלמעלה למטה, בהיותו מחבר בין הקב"ה אבינו שבשמים שהוא כביכול בבחינת ראש, עם כלל ישראל שהם בבחינת גוף שמקבל חיותו מהראש, כי כל השפע שיש בעולם הן בגשמיות והן ברוחניות נשפע לישראל על ידי בית המקדש. וכן מלמטה למעלה בית המקדש הוא בבחינת צוואר, לחבר ולהעלות עבודת ישראל בבית המקדש שיעלו לריח ניחוח לה'.

מוסיף על כך ה"חתם סופר" בלשון קדשו: **"אמנם אין זה הטוב האחרון המקווה, כי אם שיהיה השם יתברך שוכן בקרבנו בעצם בלי אמצעי, ויהיה הראש מחובר אל הגוף בלי אמצעות הצוואר כלל, וכשראה יוסף שעתיד להיות בבחינת צוואר ולא ראש, הבין שלא יהיה בנין מקויים עד לעתיד לבוא על כן בכה"**.

נמצינו למדים מדברי ה"חתם סופר" חידוש עצום, כי לעתיד לבוא בגאולה העתידה לא יהיה הקשר בין הקב"ה לישראל באמצעות בית המקדש שהוא בבחינת צוואר, אלא הקשר יהיה בין ישראל עצמם לאבינו שבשמים בלי אמצעי. רעיון נשגב זה מתאים להפליא עם דברות קדשו של ה"חתם סופר" ב"דרושים ואגדות חתם סופר" (דרוש לז' אדר דף קפז ד"ה ויש לומר) בלשון קדשו:

"ידוע דעיקר הכוונה היתה בתחילה, להיות כל ישראל ראויים להשראת השכינה, מבלי הכנת שום מקום משכן או מקדש, כמו האבות שהיו מרכבה לשכינה, ומשה רבינו ע"ה שהיה צינור לכל הטובות והשפעות, ודוד המלך ע"ה שהיה מרכבה לשכינה, ולכן [בשעה שאמרו ישראל (שמות כד-ז) **כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע] נעשו חירות מאומות העולם, חירות ממלאך המות.**

ומשחטאו בעגל נאמר (תהלים פב-ז) **אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו והוצרכו למשכן, אמנם אינו מעיקר הכוונה, ולעתיד לבוא יתוקן הכל נשמע שנית מאלקינו, ונהיה כולנו יודעים את ה' מקטנים ועד גדולים, וכתיב** (עמוס ב-יא) **ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזירים... ואמרו חכמינו ז"ל פרק קמא דמגילה** (דף טו:) **עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, ואם כן גם בזמן שבית המקדש קיים השכינה מצפה להתיקון הלז לשכון בראש כל איש ואיש מאישי ישראל"**.

מקור הדברים בשל"ה הקדוש ובספרים הקדושים

ויש להעיר כי מקורו של רעיון קדוש זה של ה"חתם סופר" הוא בשל"ה הקדוש (הקדמה לספר

ויקרא), שמבאר שם בדברי קדשו כי לולי חטא עץ הדעת לא היה צורך בבית המקדש כמקום מיוחד להשראת השכינה, אלא הקב"ה היה משרה שכינתו בכל מקום:

"דע כי אילו לא חטא אדם הראשון, אז לא היה שייך לומר להיות נבדל מקום קדוש, כי הכל היה ענין גן עדן והכל היה קודש, וכמו שנאמר בירמיה (ג-טז) **לעתיד, לא יאמרו עוד ארון ברית ה' וגו', ופירש רש"י כי כל כניסתכם תהא קדושה ואשכון בה כאילו הוא ארון, וכן לא היה נבדל איש מאנשים לעבודה ולכהונה, כי היו כולם ממלכת כהנים וגוי קדוש. וכן לא היה נבדל זמן מן הזמנים לקדושה, כי כל העתות היו שוים לקדושה, כמו שיהיה לעתיד עולם שכולו שבת".**

רעיון נשגב זה מתאים להפליא עם מאמר המדרש תנחומא (פרשת נשא אות טז): **"בשעה שברא הקב"ה את העולם נתאווה לו שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים"**, ומבאר האלשיך הקדוש פרשת אמור (ויקרא כג-לג) הכוונה בזה בלשון קדשו:

"כל כוונתו לא היתה רק על בני אדם גם בני איש, כי חלק ה' נפשם, ובקיימם תורה ומצוות יזדככו ויתלבנו עד מושב אלקים יהיו, וכמאמר הכתוב (שמות כה-ח) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, כי** (ירמיה ז-ד) **היכל ה' המה. וזהו מתק לשונם באומרו נתאווה שתהיה לו דירה בתחתונים, ולא אמרו בארץ, כי על בני אדם שוכני ארץ אשר תחתונים המה כיוונו, שבשבילם נברא העולם".**

וכן כתב ה"ספורנו" בפרשת בחוקותי לפרש מה שהבטיח הקב"ה לישראל אם ילכו בחוקותיו ויקיימו מצוותיו (ויקרא כו-יא): **"ונתתי משכני בתוככם. תשרה שכינתי בתוככם בכל מקום שתהיו, כמו שיעד קודם העגל באמרו** (שמות כ-כד) **בכל המקום אשר אזכיר [את] שמי אבוא אליך".**

בדרך זו הוא ממשיך לפרש את ההבטחה (ויקרא שם כה): **"והתהלכתי בתוככם, ענין המתהלך הוא ההולך אנה ואנה, כי לא אל מקום אחד בלבד ירד שפע הכבוד, כמו שהיה במשכן ובמקדש כאמרו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כלומר בזה האופן ובאותו המקום בלבד אשכון בתוכם... אבל אתהלך בתוככם ויֵרָאֶה כבודי בכל מקום שתהיו שם, כי אמנם בכל מקום שיהיו שם צדיקי הדור הוא קדוש משכני עליון".**

יומתק לצרף מה שהביא ב"עירין קדישין תניינא" (פרשת תרומה) בשם הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, כי לפני חטא העגל לא היה צריך משכן להשראת השכינה, אלא הקב"ה היה משרה שכינתו בלב כל אדם:

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ואמרו חז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, מלמד שהקב"ה שוכן בתוך לבות בני אדם. ושאל [הרה"ק מרוז'ין], **מדוע צוה הקב"ה שיהיה הלב משכן לו. אך נראה באיזה זמן היה המשכן, כי המשכן היה אחר חטא העגל, כי בעת שיצאו ישראל ממצרים וקיבלו התורה** (שבת קמו.) **פסקה זוהמתן, והיה יכול להיות התגלות אלקית בכל מקום, ולא היו צריכים למקום מיוחד. אבל אחר כך שגרמו בחטא העגל מה שגרמו ונתמעטו הלבבות, ולא היה יכול להיות התגלות אלקית בכל מקום בכל העולם, לזאת צוה הקב"ה לעשות משכן מיוחד להשראת שכינתו יתברך, שעל כל פנים שם יהיה התגלות אלקות".**

קליפת עשו היא החזיר שאין לו צואר

נחזור לדברות קדשו של מרן ה"חתם סופר" (פרשת ויגש שם), שממשיך לבאר איך מצינו ענין זה מצד הטומאה אצל אומות העולם בבחינת זה לעומת זה, בלשון קדשו:

"והנה כן הוא בכל האומות, שהשר שלהם הוא הראש והם הגוף, ואיננו דבוק בעצם האומה כי אם על ידי שבילים המכונים צוואר, מה שאין כן אומה הרביעית שהיא דבוקה בעצם עם הס"ם, על כן הם חזיר מיער כי החזיר אין לו צואר, ולעתיד לבוא יהיה כן בקדושה".

ביאור דבריו הקדושים על פי הידוע כי הגלות הרביעית היא גלות אדום הוא עשו, אשר חכמינו ז"ל דרשו עליה במדרש (ב"ר סה-א) מקרא שכתוב (תהלים פ-יד): **"יכרסמנה חזיר מיער, מה חזיר הזה בשעה שהוא רובץ הוא מפשיט את טלפיו, כלומר שאני טהור, כך מלכות הזאת הרשעה גוזלת וחומסת, נראית כאילו היא מצעת הבימה".**

מבאר ה"חתם סופר" הענין בזה, כי לכל האומות יש קשר עם השר שלהן בשמים רק על ידי שבילים, שהם בבחינת צוואר לקשר את הראש שהוא השר עם הגוף שהוא האומה, ומאחר שהקשר ביניהם הוא רק באמצעות צוואר אפשר לנתק ביניהם. אולם גלות אדום היא עשו קליפת חזיר, הקשר עם השר של אדום, שהוא הס"מ שורש כל הטומאות, אינו על ידי צוואר, אלא קשר אמיץ בלי שום אמצעי, בבחינת קליפת חזיר שאין לו צוואר, לכן כח הטומאה שלו חזק מאד וקשה לנתק ביניהם.

וזהו שמסיים ה"חתם סופר": **"ולעתיד לבוא יהיה כן בקדושה"**. כלומר כקשר הזה שיש לעשו עם השר שלו הס"מ בלי אמצעי, יזכו ישראל לעתיד לבוא מצד הקדושה לקשר הזה עם הקב"ה בלי בית המקדש שהוא בבחינת צוואר ואמצעי, אלא בבחינת **"ונתתי משכני בתוככם"**, בתוך כל אחד ואחד מישראל.

דגים שאין להם צוואר הם רמז על הקשר עם הקב"ה בלי אמצעי

הבה נמשיך במסע הקודש להתבונן במה שהוסיף ה"חתם סופר" גילוי נפלא בענין הדביקות עם הקב"ה שלא על ידי אמצעי, שפותח לנו שערי אורה בהבנת הרבה ענינים בתורה, כפי שכתב ב"תורת משה" בלשון קדשו (פרשת תולדות ד"ה ופרקת עולו): **"כבר כתבתי במקום אחר שבית המקדש נקרא צוואר, צווארך כמגדל השן, שהוא כמו צוואר שהוא השביל בין הגוף להראש, והכי נמי בית המקדש שמשם עולים התפלות והקרבנות, אמנם לעתיד לבוא נהיה בבחינת דג שאין לו צוואר, אלא הגוף מחובר בראש ולכבוד אהיה בתוכה".**

כאשר נתבונן בדבריו הקדושים נשכיל להבין שכוונתו לבאר בזה מה שאמרו חז"ל (ע"ז ג:) כי ישראל נמשלו לדגים: **"מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצוות מיד מתים".** ומבאר ה"חתם סופר" חידוש גדול, כי הדג שאין לו צוואר אלא הראש מחובר עם הגוף, הוא רמז על הגאולה העתידה שאז יהיה הקשר בין ישראל

חתם סופר: בית המקדש הוא בבחינת צוואר המחבר את הקב"ה שהוא בבחינת הראש עם ישראל שהם הגוף

לפני חטא העגל לא היה צריך לבית המקדש, כי ישראל עצמם בעבודתם התחברו עם אביהם שבשמים

לעתיד לבוא נתקשר עם הקב"ה בבחינת דגים, שהראש מחובר עם הגוף בלא שום צוואר המחברם

טעם לאכילת דגים בשבת שהיא מעין עולם הבא, לרמז על הקשר בין ישראל להקב"ה שיהיה כדגים

ישוב הפליאה: מדוע אנו משתוקקים לבית המקדש השלישי, הלא תכלית העבודה שישראל עצמם יתחברו עם הקב"ה

זרע קודש: "ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם", בית המקדש השלישי יבנה על ידי תורתם ותפלתם של ישראל

בית המקדש השלישי לא יהיה בבחינת צוואר, אלא כלול מעבודתם של ישראל שעסקו בגלות בתורה ובתפלה

יעקב אבינו תיקן קריאת שמע שרמוזה בו הגאולה, כדי לחזק את ישראל שלא יתייאשו מן הגאולה באורך הגלויות

לאביהם שבשמים כדגים הללו שהגוף מחובר עם הראש שלא באמצעות הצוואר.

יומתק לפרש בזה מה שבירך יעקב אבינו את אפרים ומנשה (בראשית מח-טז): **"וידגו לרוב בקרב הארץ"**. ופירש רש"י: **"כדגים הללו שפרים ורבים ואין עין הרע שולטת בהם"**. לפי האמור יש לומר שבירכם יעקב שיזכו לגאולה השלימה, אשר אז יתקשרו עם הקב"ה בקשר אמיץ כדגים הללו שלא על ידי אמצעי, ובזמן ההוא אין עין הרע שולטת בהם להפסיק החיבור ביניהם, כמו שכתוב (ישעיה יא-ט): **"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה'"**.

מה נפלא לבאר בזה מנהג ישראל תורה לאכול בכל שלש סעודות של שבת תבשיל של דגים, ומקור הדבר בגמרא (שבת קיח:) בענין מצות עונג שבת, שאחד מהמאכלים שמענגים בו את השבת הוא **"דגים גדולים"**, וידוע כמה הקפידו הצדיקים לאכול דגים בשבת במסירות נפש. ולפי דברי ה"חתם סופר" יש לבאר הענין בזה על פי מה ששנינו בגמרא (ברכות נז:) כי שבת היא מעין עולם הבא.

הנה כי כן מאחר שבעולם הבא נזכה להתחבר עם הקב"ה בקשר אמיץ שלא על ידי הצוואר, לכן גם בשבת שהיא מעין עולם הבא הקשר שלנו עם הקב"ה הוא שלא על ידי אמצעי בבחינת צוואר. ועל קשר נפלא זה אומר הקב"ה לישראל (שמות לא-יז): **"ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם"**, כלומר בשבת הקשר הוא **"ביני ובין בני ישראל"** בלי שום אמצעי. על כן מנהג ישראל לאכול דג בשבת, שהראש שלו מחובר עם הגוף שלא על ידי אמצעי, ומטעם זה נהגו צדיקים לאכול מהראש של הדג, שהוא מחובר עם הגוף בלי צוואר.

תכלית בנין בית המקדש השלישי להשלים כל הקרבנות שהחסרנו בגלויות

והנני להעלות על שלחן מלכים ליישב מה שיש לתמוה הפלא ופלא על רעיון נשגב זה של השל"ה הקדוש, האלשיך הקדוש וה"חתם סופר" זי"ע, כי תכלית העבודה היא שישראל עצמם יהיו בבחינת בית המקדש, כמו שהיה צריך להיות לפני חטא העגל, ולא יצטרכו לבנין בית המקדש שיהיה בבחינת צוואר המחבר בין ישראל לאביהם שבשמים, שהרי אנו מתפללים ומשתוקקים תמיד לבנין בית המקדש השלישי, כמו שאנו מתפללים בסיום תפלת שמונה עשרה: **"יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך"**.

ומה לנו יותר ממה ששנינו בגמרא (פסחים פח.), כי בית המקדש השלישי יבנה בזכות יעקב אבינו: **"לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר** (בראשית כב-יד) **אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר** (שם כד סג) **ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר** (שם כח-יט) **ויקרא את שם המקום ההוא בית אל"**.

הנה כי כן איך זה עולה בקנה אחד עם דברי ה"חתם סופר" זי"ע וסייעתו, כי לעתיד לבוא לא נצטרך להתקשר עם הקב"ה על ידי אמצעי בבחינת צוואר שהוא בית המקדש, כי הקב"ה ישרה שכינתו על כל אחד בכל מקום ובכל זמן, ואם כן איזו תועלת תצמח לישראל בבנין בית המקדש השלישי.

חשבתי דרכי ליישב ענין זה בדרך קרוב לפשט, על פי מה שהביא ה"בני יששכר" (ראש חודש מאמר ב אות ג) בשם "עשרה מאמרות" למקובל האלקי הרמ"ע מפאנו זצ"ל:

"שלעתיד לבוא במהרה בימינו נצטרך להקריב כל הקרבנות שחיסרנו כל ימי גלותינו, דהיינו כשיגיע ראש חודש ניסן, נצטרך להקריב כל קרבנות המוספין של כל ראשי חדשים של ניסן כל ימי הגלות, וכן בשבתות, למשל בהגיע שבת פרשת נשא, נצטרך להקריב כל הקרבנות המוספין של כל ימי הגלות של שבתות האלו".

במקום אחר (שם מאמר ב אות ח) מביא ה"בני יששכר" ראיה לכך, ממה שמצינו בגמרא (שבת יב:) על רבי ישמעאל בן אלישע, שקרא לאור הנר בשבת והטה את הנר וכתב על פנקסו: **"אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה"**. הרי כי אף שבודאי קרא מיד בפרשת חטאת שבתורה בבחינת (הושע יד-ג): **"ונשלמה פרים שפתינו"**, עם כל זאת כתב בפנקסו שישלים את הקרבת הקרבן בפועל לעתיד לבוא.

יומתק לבאר בזה דקדוק הנוסח שתיקנו לומר בתפלת מוספים לשבתות וימים טובים: **"ואת מוסף יום השבת 'הזה' נעשה ונקריב לפניך באהבה"**, וכן **"ואת מוסף יום ראש החודש 'הזה'"**, וכן בכל המועדים: **"ואת מוסף יום חג המצות 'הזה' נעשה ונקריב"**, ולכאורה תיבת **"הזה"** מיותרת. אך לפי האמור דקדקו לומר כן בכוונה תחילה: **"ואת מוסף יום השבת הזה"** דייקא, שאין אנו מקריבים בפועל כי אם בתפלתנו, **"נעשה ונקריב לפניך באהבה"** בפועל, כדי להשלים מה שהחסרנו בגלות.

מעתה יש לומר כי הן אמת כפי שלמדנו מכל הקדושים הללו, שלעתיד לבוא הקשר בין ישראל לאביהם שבשמים יהיה שלא על ידי בית המקדש, אולם בכל זאת נצטרך לבנין בית המקדש השלישי, כדי שנוכל להשלים בו הקרבת כל הקרבנות שהחסרנו בגלותנו, כי בלא התיקון שהחסרנו בגלות לא נוכל להתקשר עם הקב"ה כראוי.

בית המקדש השלישי יבנה מתורתם ותפלתם של ישראל

והאיר ה' את עיני להוסיף תבלין לברר מקחם של ה"חתם סופר" וכל הני קדושי עליון, ליישב הקושיא העצומה ממה שאנו משתוקקים ומתפללים לבית המקדש השלישי, על פי מה שהביאו רש"י ותוספות (סוכה מא. ד"ה אי נמי) בשם המדרש: **"מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנאמר** (שמות טו-יז) **מקדש ה' כוננו ידיך"**. ותמהו המפרשים מכיון שבית המקדש השלישי ירד ויבוא מן השמים בנוי ומשוכלל, איך יקיימו בני ישראל לעתיד מצות עשה לבנות בית המקדש כמו שכתוב (שמות כה-ח): **"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"**.

ונראה ליישב קושיא זו על פי מה שכתב ב"זרע קודש" להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פרשת כי תצא ד"ה כי תבנה בית חדש), כי בית המקדש השלישי יבנה בזכות תורתם ותפלתם של ישראל בכל הגלויות, הנה הדברים בלשון קדשו:

"על פי מה שפירשתי (שמונה עשרה בברכת ולירושלים עירך) **ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם, שבונה ירושלים ה', ובמה בונה אותה,**

'בימינו' על ידי הימים שלנו, שבכל יום כשאדם עובד אותו יתברך, הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלימות במהרה בימינו".

נמצינו למדים מדבריו הקדושים ביאור התפלה: **"ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם"**. שעתיד הקב"ה לבנות את בית המקדש השלישי, **"בימינו"** על ידי הימים שלנו שבהם אנו עובדים את הקב"ה בתורה ובמצוות.

בקול התורה מהקנה ואכילת הוושט בצווארם בונים ישראל את בית המקדש השלישי

ויש לבאר ענין זה ביתר שאת על פי מה ששנינו בגמרא (ברכות ח.): **"מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד"**. הרי מבואר כי תכלית החורבן היתה כדי לחנך את ישראל, שהם עצמם ישתמשו עם הקול היוצא מהקנה שבצווארם להיות בבחינת בית המקדש להתחבר בתורתם ותפלתם לה'.

זאת ועוד שנינו בגמרא (ברכות נה.): **"כתיב** (יחזקאל מא-כב) **המזבח עץ שלש אמות גבוה, וכתיב** (שם) **וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסיים בשלחן, רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו, כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו".**

נמצינו למדים מזה ענין נפלא כי אחרי חורבן בתי המקדש בחר הקב"ה שהאדם עצמו ישתמש בצווארו, בקול תורה ותפלה היוצא מן הקנה, ובאכילתו בוושט על שלחנו בברכה ובאמירת דברי תורה, להשלים את העבודה החסרה לנו בחורבן בתי המקדש, כדי שהאדם עצמו יהיה בבחינת צוואר להתחבר עם הראש שהוא הקב"ה ראשם של ישראל.

הנה כי כן ירווח לנו להבין איך יקיימו ישראל לעתיד לבוא מצות עשה של בנין בית המקדש, כי הן אמנם שבית המקדש השלישי ירד מן השמים בנוי ומשוכלל, אך מכיון שבית מקדש זה שבשמים נבנה על ידי העבודה הגדולה של כלל ישראל שעוסקים בתורה ובמצוות, נמצא שהם בונים את בית המקדש השלישי בכל יום בבחינת **"ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם"**.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו ליישב הקושיא העצומה על ה"חתם סופר" וכל הני קדושי עליון, שלימדו אותנו כי התכלית הנרצית היא שישראל עצמם יהיו מחוברים להקב"ה, ולא יצטרכו לבית המקדש שיהיה בבחינת צוואר לחבר את ישראל עם אביהם שבשמים, שלא יוקשה עליהם ממה שאנו משתוקקים ומתפללים לבנין בית המקדש השלישי, שהרי לפי המבואר שבית המקדש השלישי יבנה מתורתם ועבודתם של ישראל, נמצא שלא ישמש בבחינת צוואר כבית המקדש הראשון והשני, אלא הוא עצמו יהיה בנוי מתורתם ותפלתם של ישראל בכל הגלויות שעסקו בתורה ובתפלה ובנו את בית המקדש השלישי.

ונראה לבאר לפי זה מהי התכלית של בית המקדש השלישי לעתיד לבוא, כי מאחר שיבנה מתורתם ותפלתם של ישראל בכל הגלויות, שסבלו גזירות נוראות ועם כל זאת עמדו בקדושתם, לכן בית מקדש זה יהיה חשוב להקב"ה יותר מבתי המקדש שהיו רק בבחינת צוואר, ולכן בגאולה העתידה כאשר ירצו ישראל להתעלות בקדושתם, יבואו לבית המקדש השלישי שנבנה בעבודת ישראל בגלויות, כמו שכתוב (ישעיה נו-ז): **"והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי".**

יעקב אבינו קרא קריאת שמע שהיא אמונה על הגאולה העתידה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שנפל יוסף על צווארו של יעקב אבינו, ואילו יעקב אבינו לא נפל על צווארו של יוסף אלא קרא קריאת שמע, על פי מה שהביא הרמב"ן פרשת מקץ (בראשית מג-יד) וכן בתחילת פרשת ויחי בשם המדרש, כי ירידת יעקב אבינו למצרים היתה רמז על חורבן שני בתי מקדשות והגלות האחרונה גלות אדום, והביא המקור לכך ממאמר המדרש (ב"ר צב-ג) על תפלתו של יעקב אבינו (שם):

"'ר' יאשיה בן לוי פתר קרא בגלויות, 'ואל שדי יתן לכם רחמים', ויתן אותם לרחמים (תהלים קו-מו), **'לפני האיש' [זה] הקב"ה, שנאמר** (שמות טו-ג) **'ה' איש מלחמה ה' שמו, 'ושלח לכם את אחיכם' אלו עשרת השבטים, 'אחֵר ואת בנימין' זה שבט יהודה ובנימין, 'ואני כאשר שכולתי' בחורבן ראשון, 'שכלתי' בחורבן שני, כאשר שכולתי בחורבן ראשון ובשני לא אשכל עוד".**

הנה כי כן יאירו עינינו להבין כוונתו העמוקה של יוסף הצדיק, כי כשראה שסיבב הקב"ה שיעקב אבינו היה צריך לצאת מארץ ישראל למצרים כדי לרמז על חורבן שני בתי מקדשות, וכמו שאמר יעקב אבינו עצמו **"ואני כאשר שכולתי שכלתי"**, לכן כמו שנפל על צווארו של בנימין לבכות על החורבן, בכה עוד יותר על צווארו של יעקב אביו על חורבן שני בתי מקדשות, בחושבו שבגודל קדושתו הוא יכול לבטל את החורבן, כמו שאנו רואים באמת שבית המקדש השלישי יבנה בזכותו.

מעתה אמינא מילתא חדתא כי מטעם זה קרא יעקב אבינו קריאת שמע, אשר כפי המבואר במדרש (ב"ר צח-ג) תיקן יעקב אבינו לפני פטירתו מצות קריאת שמע לישראל לדורות עולם, ובגמרא (פסחים נו.) מבואר שזה היה בשעה שראה יעקב שנסתלקה ממנו השכינה כדי שלא יגלה לבניו את זמן הקץ.

והנה רש"י (דברים ו-ד) פירש ביאור הפסוק: **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר** (צפניה ג-ט) **כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ונאמר** (זכריה יד-ט) **ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"**. מבואר בדברי רש"י יסוד גדול בענין קריאת שמע, כי בפסוק היחוד **"שמע ישראל"** אנו מביעים את אמונתנו בגאולה העתידה, אשר **"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"**.

ויש לומר כי מטעם זה כשראה יעקב אבינו שנסתלקה ממנו השכינה כדי שלא יגלה לבניו את זמן הקץ, חשש שמא יפלו ח"ו בניו בתהום היאוש כשיראו אורך הגלות, לכן תיקן להם קריאת שמע שנצטוינו לקרוא שחרית וערבית כדי להתחזק באורך הגלות. הנה כי כן יפתח לנו פתח להבין חכמתו הגדולה של יעקב אבינו, כי כשראה שיוסף הצדיק בוכה על צווארו על חורבן שני בתי מקדשות, קרא מיד קריאת שמע **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"**, כדי לנחמו על הגאולה העתידה, שאז יבנה בית המקדש השלישי בזכות יעקב אבינו.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו – לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com